

A Székelyudvarhelyi Székely Társaság kiadványa.

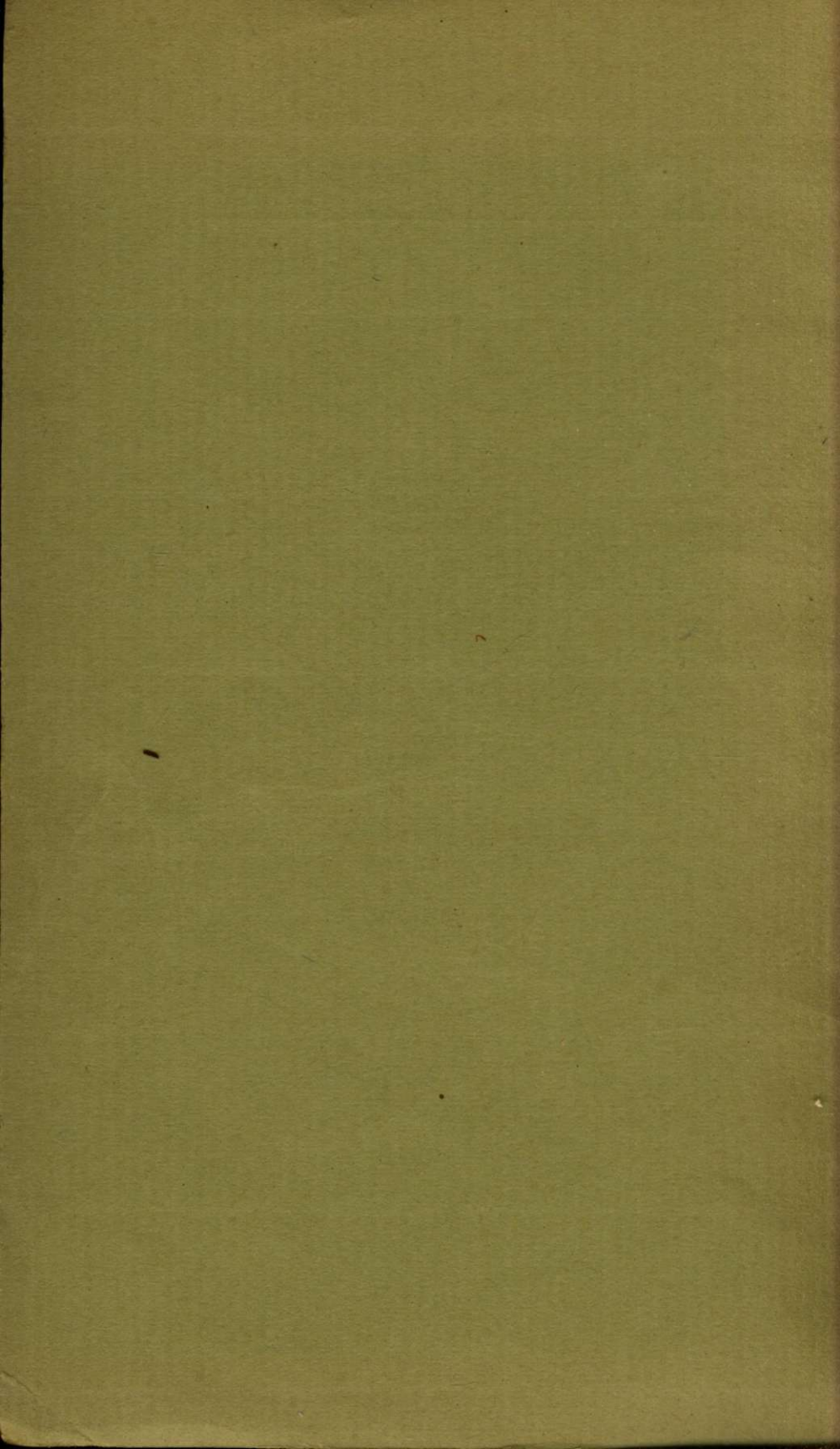
Szellemi művelődésünk jövője.

Emlékirat Székelyudvarhely város tanácsához.

Írta: Dr. PÁÁL ÁRPÁD.

Elfogadta a székelyudvarhelyi Székely Társaság 1907. november 24-én
tartott közgyűlése.

A Székelyudvarhelyi Székely Társaság kiadványa.

Szellemi művelődésünk jövője.

Emlékirat Székelyudvarhely város tanácsához.

Írta: Dr. PÁÁL ÁRPÁD.

Elfogadta a székelyudvarhelyi Székely Társaság 1907. november 24-én
tartott közgyűlése.

t

Megjelent az Údvarhelyi Híradó
1907. évi 48-ik számában.

2

(A város hivatása.)

Kétségtelen dolog, hogy a szellemi művelődésben előljáró társadalmak anyagi viszonyaik folytonos javulására is hathatósabban tudnak törekedni. Hiszen a szellemi művelődés hozza meg a jobb belátást, az igazabb meggyőződést, a tisztább észjárást és a nemesebb érzéseket. Mind olyan belső képességek ezek, melyek a külső világra is teremtetleg, vonzólag tudnak hatni. Az egyesek közt zavart okozó kicsinyeskedést, az őstermészetünkől ki-kipattanó önzést, az anyagi küzdelmekben feltoluló durvaságokat a szellemi fejlődés tudja elsimítani s a belőle fakadó képességek tudják nagyratöréssé, másokért küzdő becsvágygyá és másokat megértő őszetartássá finomítani.

Igy fejlődnek ki az együttérző, közös hivatások felé együtt haladó társadalmak. Így áll be az a lelki szervezettség, mely míg egyfelől zavartalanságot és összhangot teremt a maga társadalmának életében, másfelől erkölcsi fölényt gyakorol; a magasabb rendű élet mintájának fényét sugározza a környező társadalmakra.

Ilyen cél felé kell törekednie a mi városunk

társadalmának is, ha a nemzet hivatásából ráeső feladatokat elárulni nem akarja. A magyar nemzet anyagi és szellemi fejlődésének egyik végvára ez a város. A magyarországi és erdélyi magyarság közé ékelődött nemzetiségi vidékek társadalmára a magyar kultúra fölényével kell ráhatnia, hogy rajtuk keresztül, ama nemzetiségi társadalmak szellemén át hódító, zavartalan folyamatban áradhasson a magyar szellem. Magyarország területének részeit ki kell tölteni eleven magyar érzéssel, magyar gondolattal, magyar műveltséggel. Máskülönben még jobban széttagulnak azok a rések s idegen kultúra fogja azokba belefojtani a magyart. Hát építeni kell Magyarországot meglékelt területét s a szellem fényével áthidalni, összekapcsolni egész népét s minden idegen érzésű töredékét.

Az olyan városoknak, mint a miénk, elől kell járnia ebben a nemzetvédő és nemzetépítő munkában. Földrajzi helyzete, szomszédsága, a nemzetiségi vidékekkel szemben egy előfokká tette ezt a várost, melynek nem csupán egyszerű falusi társadalmakra kell hatnia, hanem a kifejlett és magas kulturájú szász városok társadalmára. Más székely városoknak is saját polgárságuk erős kifejlesztésére megvan a maguk különleges feladata, de egynek se kell nemzetiségi városokkal úgy versenyeznie, mint Székelyudvarhelynek. És ha Udvarhely ezt a versenyt felvenni nem tudja; ha a szomszéd Brassónak, Segesvárnak társadalmára fejlettebb művelődéssel nem tud vonzó hatást gyakorolni: akkor Udvarhelylyel együtt a nemzeti szellem előnyomulásának legjelentékenyebb útja s legkönnyebb lehetősége is elveszett.

Erre gondolunk s nem a helyi érdekhez tapadó

hiúság vezet minket, mikor városunk szellemi művelődésének fokozása, szervezése és kiegészítése érdekében felemeljük szavunkat s mikor evégett intézmények létesítését kívánjuk. Intézmények létesítését úgy, hogy ehhez a városi hatóság kezdeményezése mellé az állam támogatását is megnyerjük, de viszont az állami támogatás folytonossága fejében a várost is egy kevés áldozatkészségre késztessek.

Legyen kulturházunk!

Azok az intézmények, amiket a város szellemi előhaladása érdekében szükségesnek tartunk: egy ugynevezett „Közművelődési Ház“ és egy rendszeresen képző, főiskolához is alapot adó zeneiskola.

Az első kell azért, mert itt a közönség ismereteit gyarapító tényezőknak, a közönség kedélyére nemesen ható alkalmaknak nincs tanyája. Egy műkedvelői előadás, egy ünnepély, egy hangverseny, egy felolvasás, egy kiállítás előkészítéseért, meglátásaért vagy meghallgatásaért hol ide, hol oda kell berendezkedni s legtöbb esetben szállodát kell bérelni jó drágán. Oly alkalmatlanság ez, mely az ily összejövetelekre irányuló készséget visszariasztja és társadalmunkat a társas érzés kifejlődésében jelentékenyen meggátolja. Arról persze szó sem lehet a közönség művelődésének tanyátlansága miatt, hogy itt a közönség használatára állandó könyvtár s olvasó terem legyen. Arról se lehet szó, hogy a közönséget néprajzi és történelmi ritkaságok megbecsülésére lehessen szoktatni egy állandó muzeum útján. Arról se lehet szó, hogy vidékünk csodaszép tájainak és hangulatainak ismertetésére a festőművészetnek állandó műtermet adjunk. Arról se lehet szó, hogy

közönségünk nagyvásári képeken szerzett izlését állandó képkiállítások által finomíthassuk. Éa még sok mindenről nem lehet szó amiatt, hogy a közönségnek nincsen olyan háza, ahova a maga önképzése végett bármikor ellátogathasson.

Van pedig itt nálunk erre az önképzésre sok hajlam. De ez a hajlandóság mind csak szétforgácsolódik a különböző egyesletekben s inkább társadalmunk széthuzását segíti elő, semmint a tömörülést.

Van sok dicséretre méltó kezdeményezés, de nincs tere, hogy általánosabb hatást tudjon gyakorolni. Hogy többet ne említsünk, hát van nekünk Múzeum-egyesületünk is, van annak gyűjteménye is; de hogy hol van, azt már nagyon kevesesen tudják.

Van elég iskolánk, vannak derék tanerőink, de az iskolák falán túl nehezen tudnak hatni arra, hogy a közönséget a művelődésnek folyton forradalomban levő új irányjaival megismertethessék. Nincsen helye az egymással való állandó eszmecserének, nincs egy olyan „Forum Romanum“-féle hely, hová napi munkája után oda mehessen minden polgár olvasgatni, a világról hirt hallani. Nincsen hely, ahol legalább vasárnaponként összegyűlhessen a közönség valami újabb olvasmányért, valami újabb képnek, vagy újabb muzeumi tárgynak megnézéseért.

Van reményteljes népiparunk is, mely fazekas munkában, szövőiparban már eddig is sok bámulatra méltót alkott. Hát ennek sincs piactere, ennek sincs állandó kiállító helyisége. És emiatt úgy vagyunk, hogy magunk se tudunk a magunk alkotásairól s idegenbe megyünk vásárolni. Elég e tekintetben rámutatni az agyagipariskola raktárára, melynek választékos tárgyairól többet tudnak például Kolozsváron, mint nálunk.

Hát ime, van sok mindenünk, de nincs ahol összegyűjtsük. Azért kell tehát az a „Közművelődési Ház“, hogy ez a hiány megszűnjék és a mi sok szét-szóródott kincsünk, készségünk, jó hajlamaink össze-seregelhessenek egy helyen s erőteljes szervezetként hathassanak művelődésünk fokozására.

Gróf Apponyi Albert eszméje ennek a közművelődési háznak az intézménye. Ő akarja ezt keresztül vinni a nemzet kulturájának emelése érdekében, egyelőre 8—10 vidéki városban. Nekünk e között a 8—10 vidéki város között ott kellene lennünk minden-esetre. A fentebbiekben elsoroltuk az erre sürgető okokat.

Ismeretes is bizonyára a tekintetes tanács előtt az a tervezet, ahogyan gróf Apponyi a közművelődési házakat létesíteni akarja. Eszerint ezekben a házakban egy nagyobb terem lenne előadások, hangversenyek tartására. A terem diszítései között az állam vagy az illető városok által vásárolt jelesebb képzőművészeti alkotások is ott volnának. Lenne aztán helyiség a házban muzeumnak, könyvtárnak, természettudományi kísérletezéseknek. Lenne helyisége az illető vidékekre államsegélyvel kiküldött festőművészek műtermének. Lenne helyiség az illető vidék népipari czikkeinek állandó kiállítására és árusítására. Tehát éppen úgy gondoskodik minden kellékről és eszközről ez a tervezet, mintha csak a mi kulturális szükségleteinkre volna szabva. Amellett a miniszter még azt az irányt is kijelöli a tervezetben, hogy nem annyira a kiképzett nagyobb városokban akarja elhelyezni a kulturházat, mint inkább oda, ahol szükség van arra. A jelentősebb, a fontosabb góczpontokra, hol van a nemzeti művelődés fokozására hajlam, vagy

ahol ennek kifejlesztése nemcsak a helyi érdek táplálását, hanem országos érdek előbbrevitelét is jelenti. Iratunk kezdetén már rámutattunk, hogy Székelyudvarhely az összes székely városok közt legjobban kitett bástyája a magyar szellem előhaladásának. Tehát ismét megállapíthatjuk, hogy ahogyan gr. Apponyi a kulturházak elhelyezését tervezi, atekintetben is ez a tervezet Székelyudvarhely jelentőségére egyenesen ráutal.

Egy alkalom nyílt tehát ebben a tervezetben Székelyudvarhely város gyönyörű és nagyfontosságú fejlődésére. Mi hiszük, hogy a tekintetes városi tanács meg is ragadja ezt a kedvező alkalmat s buzgó utánjárással ráirányozza a nemzeti művelődés ügyében apostolkodó minisztert a mi városunkra.

Hogy ezt annál hatékonyabban tehesse a város tanácsa és képviselőtestülete, avégett kapcsolatba kell hoznia még a zeneiskola ügyét is a kulturház ügyével.

Legyen zeneiskolánk!

Talán fölösleges is volna bővebben fejtegetnünk, hogy miért szükséges a mi városunkba egy rendszeres kiképzést adó zeneiskola. Sokféle szempontból be lehet látni ezt a szükségét. Az egyesek szempontjából is, a város fejlődése és közoktatásügye szempontjából is, de az általános magyar érdek szempontjából is. Hiszen ha nyelvében él a magyar, akkor dalában, zenéjében színesül meg s abban jut érzésekhez, vágyakhoz, reményekhez és lelkesültséghez az ő élete. Ha tehát itt egy új forrása támadna a magyar zene művelésének, ezzel a magyar szellem tartalmassága is új fokozó erőt nyerne.

A magunk szempontjaiból nézve pedig éppen úgy

kell látnunk a zeneiskola ügyét, hogy ez immár halaszthatatlan. Az iskolákban való zenetanítás is, az iskolán kívüli zenetanítás is nálunk még nomádéletre van kárhóztatva. Függetlenül az esetlegességektől. Ha akad egy-egy jóakaratu s legtöbb esetben dilettáns vállalkozó, hát ez látja el a zeneoktatást. Jövő esztendőben aztán fogni kell ismét valakit erre. Kulturmiszsiót teljesítő dalárdáknak is nélkülöznie kell a rendszeres vezetésket. A családok is éppen úgy megsínylik az állandó zeneiskola hiányát, mert a folyton változó magántanítás útján csak folytonos bizonytalanságot és kuszáltságot tudnak szerezni gyermekeik az alapos zeneismeret helyett.

Ezen a hiányon mind csak egy zeneiskola segíthetne, mely hatósági fentartás mellett, jó tanerőket alkalmazva, ezeket fizetéssel, szolgálati pótlékkal és nyugdíjjal biztosítva, a zeneoktatásnak állandó és megbízható szervezetet adna. Ezt az intézményt létesíteni is kell mihamarabb. És közel is fekszik a mód és lehetőség, hogy miként lehet azt létesíteni. Akiknek szükséges, azoknak az igénybevételével kell megcsinálni.

Szükséges az általános magyar érdeknek, tehát igénybe kell venni ez érdek hivatott képviselőjét: az államot. Szükséges meglevő iskoláink oktatásügyének kiegészítésére, tehát igénybe kell venni ezeket az iskolákat annyi hozzájárulás erejéig, amennyit eddig is költöttek az esetlegesen ellátott zeneoktatásra. Szükséges a közönségnek, tehát igénybe kell venni ezt a közönséget is legalább annyi hozzájárulással, amennyit a családok eddig magántanításért fizettek. És végül szükséges a város fejlődése végett; szükséges társadalmunk szellemének felmelegítése és felvillá-

nyozása végett, tehát igéhybe kell venni a város áldozatkésztségét is legalább annyi hozzájárulás erejéig, amennyiből az iskola termeinek fűtése és villanyvilágítása kitelik.

Ez elvek alapján szétosztva és összegyűjtve a különböző hozzájárulásokat, abba a jó helyzetbe kerülünk, hogy nemcsak az iskola állandó fentartásáról tudunk gondoskodni, hanem fölöslegekről is. E fölöslegekből pedig olyan alapot tudunk kiképezni, melyből időjárástával a zeneiskola önállóan is megtud élni, a városnak s az államnak legcsekélyebb hozzájárulása nélkül is.

Első dolog azonban a nekiindulás biztosságáról gondoskodni. A zeneiskola épületét, felszereléseit, első berendezését összehozni. És itt lép kapcsolatba a zeneiskola ügye a kulturház ügyével. A kettőt együtt kell fölépíteni. A zeneiskolát a kulturház emeletén kell berendezni s úgy ez a két intézmény egymás jelentőségét növeli és mégis kevesebb költséget okoz, mintha külön-külön építenék.

Ezek előrebocsátásával előadjuk most részletes tervünket a zeneiskolának úgy első berendezésére, mint további fentartására vonatkozólag.

(Építés, berendezkedés.)

Vannak a városnak telkei, amelyekből válogathat, hogy melyiket ajánlja fel a kulturház céljára. Legalkalmasabb telek persze a városház építésére még régebben megvásárolt placztéri telek lenne, amit azonban városház építésre amugy sem akar használni a város. Így a rendeltetésétől elmellőzött telek is illő és városszépítő rendeltetéshez jutna.

A miniszter úgy tervezi a kulturházak építését,

hogy az illető városokat eczélből tőkesegélyben részesitené, vagy kölcsöneik annuitásából vállalna részesedést. Mivel a város az említett telek felajánlásával értékes hozzájárulást adna, erre hivatkozva kérhetne a minisztertől annyi tőkesegélyt, hogy ebből a kulturházat fel lehessen építeni s a kulturházban egy zeneiskolának is 10—12 szobából álló helyiséget lehessen adni.

A kulturház berendezése aztán a miniszter intenzioi szerint történnék s így annak költségeit is együtt adná a miniszter az építési költségekkel. A zeneiskolának azonban külön berendezés kell, külön speciális felszerelés. Kellenek hangszerek; legalább 3 zongora, 2 cimbalom, 2 prim-hegedű, 2 terc-z-hegedű, 4 contra-hegedű, 2 brácsa, 1 cello, 2 bőgő, 2 fuvola, 2 klarinetta, 1 harmonium, miknek közepes árát 4600—4700 koronára lehet tenni. Kellenek aztán iskolai felszerelések, padok, táblák, székek, asztalok, hangszerszekrények, hangjegyszekrények, hangjegy-állványok, fogasok, egyéb apró butorok, zenetörténelmi hangszerekről és nagy zeneszerzőkről szóló képek, továbbá az igazgató irodájának is megfelelő berendezés. Ez utóbbi felszerelések értékét is 1200—1300 koronára lehet becsülni. Összesen tehát 6000 korona költséget számíthatunk a zeneiskola külön berendezésére.

Ennek az aránylag kevés összegű befektetésnek elvállalását is az államtól kérhetné a város, a kulturház költségeivel együtt. Kérhetné arra való hivatkozással is, hogy ez első berendezésnek további fenntartását és pótlását teljesen magára vállalja. Majd később rátérünk, hogy mennyi terhet venne magára ezzel a város és mennyi időig.

Igy a zeneiskola tárgyi alapjai az állam támogatásával létrejönnének s az államra nézve azzal a kedvező kilátással, hogy e tárgyi alapok fentartásához többé semmi gonddal és hozzájárulással nem kell lennie. Most még az iskola személyi alapjairól, tanerőiről kellene gondoskodni.

Ezek fizetésének és lakpénzének biztosítását is még az államtól kérné a város, de nem örökre, hanem csak 50 esztendei időtartamra. Amellett biztosítaná még a város az államot, hogy az első esztendőben adott fizetési összeg fixtétel maradna az egész 50 esztendőn keresztül; azok kellő kiegészítéséről a város gondoskodnék. Vagyis az iskola igazgatójának kezdő fizetését 3000 koronára s lakpénzét 600 koronára, a 4 tanárnak kezdő fizetését egyenkint 2300 koronára s lakpénzét 500 koronára, a szolga fizetését pedig az intézetben való lakáson kívül 800 koronára számítva: 15600 koronát kellene évenként adnia az államnak. Ennyi kulturális kiadást könnyen megbírhathat a milliárdos költségvetés.

Ezzel szemben a város magára vállalná, hogy az igazgatónak ötödévenként 300—300 koronát, a tanároknak 200—200 koronát, a szolgának 50—50 koronát ad korpótlékul 25 esztendőszolgálatukig s 30 éves szolgálatuk betöltésekor az addigi korpótlékkal megszorodott fizetésük teljes összegét biztosítja nyugdijképpen. Ha pedig 30 éves szolgálatuk előtt kellene nyugdíjazni valamelyik tanerőt, úgy ezt a nyugdíjazást is a város fogja biztosítani a középiskolai tanárookra nézve megállapított elvek szerint; vagyis 10 éves szolgálat után a fizetés 40 százalékkal s minden további évben további 3—3 százalékkal. Végül pedig magára vállalná a város, hogy a

zeneiskola tanerőinek és alkalmazottainak az állam által adott 15600 koronányi fizetését is maga fogja megadni az iskola fennállásának 51-ik esztendejétől kezdve.

Ezek felajánlásával egy szép rekompenzációt nyújtana a város az államtól kért hozzájárulás fejében. Felmutatná, hogy a nemzeti kultúra érdekében maga is jelentős áldozatokra kész, tehát az állam se hagyhatja mellőzésben ezt a közérdekért való készséget. Az erre való erős, nagy akaratu hivatkozás bizonyára figyelmet is tud ébresztteni közoktatásügyünk kormányábau s bizonyára meghallgattatásban is fog részesülni a város ama kérése, hogy az állam egyideig évi 15600 koronát adjon a zeneiskola tanerőinek fizetésére.

(Zenealap.)

Ennek a fajében csakugyan szép ellenértéket ajánlana fel a város a korpótlékok, nyugdíjak s későbbi időben a teljes fizetés elvállalásával. Szép ellenértéket és biztosan s könnyen megadhatót.

Ugyanis, hogy a város e felajánlásokat biztosan meg is tudja adni, ahhoz egyéb nem kell, csupán a zene-iskola bevételeinek pontos összeggyűjtése és legalább is 4 perczentes kamatos kamattal való gyümölcsöztetése. A városnak még az erre törekvő szorgalmas gazdálkodáson kívül csak az a teendője marad fenn, hogy az iskola jövedelmét állandóan biztosítsa a helyi tanintézetek zeneoktatási költségeinek megszerzésével.

Eszerint a város örökös megállapodásra jutna a helyi tanintézetekkel, hogy a zene és ének tanítását a zene-iskola tanerői lássák el s ennek fejében a tanintézetek egy minimálisan számított díjat fizessék.

nek a zene-iskola javára. Ugyanily megállapodásra jönne a Dalárdával is. Így biztosítani lehetne a zene-iskola jövedelméül a következő összegeket: az áll. reáliskola fizetne 800 koronát, az ev. ref. gimnázium fizetne 900 koronát, a róm. kath. gimnázium ismét 900 koronát, a polgári leányiskola 600 koronát, az ipari szakiskola 300 koronát, a dalárda pedig 100 koronát. Ezekből a hozzájárulásokból tehát kikerülne 3600 korona.

Ebhez lehetne már most számítani egészen biztos jövedelmül a zene-iskola 70 növendékének havi 6—6 koronás tandiját, összesen 4200 koronát. Még hozzá lehet számítani az igazgatónak és tanároknak kezdő fizetésük 5 perczentjében fizetett nyugdíjilletékét, vagyis 610 koronát. És hozzászámíthatjuk még az iskola hangversenyének bruttóbevételeit is, amit nagyon kevésre bocsúlva is, 200 koronára tehetünk. Így az iskola jövedelmeinek második csoportja is 5010 koronát ad, amit az előbbi 3600 koronához téve, 8610 koronát kapunk az iskola nyers bevétele gyanánt.

Ebből a 8610 koronából lehetne kiképezni azt a zenealapot, ami a tanerők korpótlékát, nyugdíját kiadná s végezetül az iskola önállóságát is eredményezné. Ezt a 8610 koronát az első öt esztendőben mindig félretéve, illetve az előbbi év hasonló összegéhez további kamatozásra hozzáadva s legalább 4% mellett jövedelmeztetve, már az ötödik esztendő végén 48500 koronát gyűjthetünk. A további öt esztendőben már gondoskodnunk kell az igazgató 300 koronás, a tanárok 800 koronás és a szolga 50 koronás korpótlékáról, összesen 1150 koronáról. Az iskola 8610 koronára fixirozott jövedelme tehát 7460 koro-

nára csökken s ez kerülne további ismételt kamatozásra. Így is a 10-ik esztendő végén 101 ezer koronán felül állana a zenealap tőkéje. Most az iskola jövedelmét ismét 1150 kor. korpótlékkal csökkentve, 6310 korona kerülne évenkénti kamatozásra s a 15 ik év végén 158 ezer koronát is meghaladna a tőke. Ujabb korpótlékra 1150 koronát adva, 5160 korona maradna kamatozásra s a 20-ik esztendő végén 221 ezer korona volna a tőke. Ekkor az esetleges nyugdíjazásokra és ujabb korpótlékra 2160 koronát számítva s az iskola bevételéből csak 3000 koronát jövedelmeztetve, 286 ezer korona lenne a 25-ik esztendő végén a zenealap. Ekkor esetleges nyugdíjazásokra és ujabb korpótlékra az iskola egész jövedelmét odaengedve is, az addigi tőke 348 ezer koronára szaporodnék a 30-ik esztendő végén.

Már most, ha arra gondolunk is, hogy a zeneiskola összes személyzete a 30-ik esztendő végén nyugdíjba lép s korpótlékkal szaporodott teljes fizetésüket kell megadni nyugdíjúl: akkor is a 31-ik esztendőben 14071 korona kamatból s 8610 korona állandó bevételből 22681 korona födözet áll rendelkezésünkre. Ebből a korpótlékos teljes fizetések 17950 koronányi összegét levonva, marad még 4731 korona a kamatjövedelmekből is további jövedelmezésre. Így a kamatjövedelmeket évenként 9340 koronával kell apasztani, de ugyis az 51-ik esztendőben 500 ezer koronára emelkedik a zene-alap tőkéje, aminek 20 ezer koronányi kamatát és a zeneiskola 8610 koronányi állandó jövedelmét már biztosan elegendőnek tarthatjuk az iskola fenntartására.

(A város terhe.)

Akármily szűken számítottuk is az iskola nyers bevételét s akármily bőven le is vontunk ezekből az

esetleges nyugdíjakra és korpótlékokra, mégis egy tekintélyes tőke-eredményhez jutottunk, mely 50 esztendő múlva Székelyudvarhely szellemi művelődésének egyik lényeges kellékét, a zenei életet önálló anyagi alapokra tudja helyezni. Nem is tettük függővé e tőke képződésének folyamatát semmiféle kivételes, vagy rendkívüli források kiömlésétől. Pedig nyugodtan számíthattunk volna az iskolák hozzájárulásából is, a zene-iskola házi hangversenyeiből is, a zenealap javára rendezendő mulatságok bevételéből is több összeget. Számíthattunk volna aztán nagyobb százaléku jövedelmezést is a tőkének értékpapirokban vagy részvényekben való forgatását is gyümölcsöztető módul kijelölhattük volna, hogy nagyobb eredményekhez gyorsabban hozzájussunk.

De hogy tervünk annál szilárdabb szerkezetű legyen s hogy a pénzgazdálkodás esetlegességei mellett is biztosan elérje az ötven esztendővel előre számított eredményeket: azért vettük számításunk magvául azt a minimális, 8610 koronányi összeget. Ebből a magból is terebélyes fa tud nőni pontos és figyelmes gazdálkodás mellett. És ezt a gazdálkodást, ezt a fogalmi értékű terhet kell vállalnia első sorban a város hatóságának a zene-iskola ügyében. Egyéb terhe, ami esetleg anyagi kihatással is lehetne, csak abból a gondból állhatna elő, hogy a minimálisan 8610 koronára számított ismétlődő jövedelmet, illetve a zenealap 30 éven túl való kamatait azon a mértéken túl ne csökkentse, ahogyan a mi tervünk amúgy is tulságosan kijelölte.

Ugyanis, ha a számított 8610 koronánál több jövedelme egyáltalán nem lenne az iskolának, akkor ezt az összeget csak úgy lehet teljesen a zenealap

képzésére fordítani, ha a város viseli az iskola fűtésére, világítására, hangszerjavítására, hangjegyvételére s irodai felszerelésére szükséges költségeket. Évi 3000—3200 koronára becsülhetjük ezeket a kiadásokat s ennyire is a legmaximálisabb számítás mellett. Ennyi volna tehát az a nemcsak fogalmi értékű, hanem anyagilag is ható teher, amit a városi hatóságnak áldozatul kellene hoznia az iskoláért.

A fentebb kifejtettek után azonban könnyen belátható, hogy ez is csak esetleges teher volna; függne attól a körülménytől, ha csakugyan nem lenne több bevétele az iskolának az általunk számított legkisebb összegnél. Erre a lehető legrosszabb esetre is számítanunk kell tervünk reálitása érdekében. Éppen azért szükségesnek tartjuk, hogy ezt a föltételes hozzájárulást a város költségvetése évenként megalánlja. Ha nem is lenne szükség a hozzájárulás igénybe vételére, mégis ez a költségvetési felajánlás biztosítékot képezne, a zenéiskola ügyének erős hátvédje lenne s az iskola sorsának minden esetlegességtől való megóvását jelentené. A zenei művelődés érdekének erre a nyugalmas biztonságra szüksége van s ha ezt a város azzal a 3200 koronára fixírozható elvi jelentőségű szavatossággal, tehát nem is tényleges kiadással megadhatja, akkor nem is szabad késlekednie ezzel.

Másrészt ennek a föltételes kiadásnak megajánlása is csak 50 esztendőig, vagyis a zenealap kiképződéséig lenne a városi költségvetés terhe. És ha az államot is ez 50 esztendő folyamán igénybe akarjuk venni, evégett sikerrel hivatkozhatunk arra, hogy az állami hozzájárulás ellenében a városi hatóság is kész anyagi teher vállalására a jó ügy érdeké-

ben. Annak a 3200 koronányi biztositéknak megajánlása tehát ebből a szempontból, az állami hozzájárulás megnyerésének szempontjából is föltétlenül szükséges.

Ajánlás.

Tekintetes városi Tanács! Előadtuk tervünket, melylyel e város szellemi művelődése új és reményteljes fejlődés útjára juthat. Előadtuk, hogy micsoda nemzeti fontosságu érdekek fűződnek ehhez a fejlődéshez, s hogy városunk társadalma ezuton mennyi tartalomhoz jutna és mily erős lendületet nyerne a nemzeti hivatások magaslata felé.

Most a magyarság szellemi érdeke fekszik az eféle érdekekben. Az az érdek, hogy mi a művelődés intézményeivel hatni tudjunk a szoroszéd nemzetiségi városokra, s ne azok hassanak mireánk különb kulturájukkal. Most ennek a czélnak és hivatásnak buzgó feltárása, okos kifejtése, akaraterős hangoztatása bizonyára meghozza az ügyben szükséges állami segítséget.

Később azonban, ha szellemi művelődésünket szomszédaink lopva beszivárgó hatásainak már odaengedtük, s éppen e hatások keveredése támaszt bennünk szellemi szükségleteket: akkor már csak a szomszédok utánzása, divat kényszerűsége hajt amaz intézmények létesítésére. Ehhez a divathoz pedig hiába kérnök az állam segítségét.

A kulturház és zeneiskola ügyét tehát még most sikerre kell vinni Székelyudvarhelyen. Ha most végbeviszi ez ügy érdekében a városi hatóság a kezdeményezés, alipozás és kivitel fáradságát, akkor országos fontosságu munkát végez vele. Ha azonban mindezt későbbre hagyja, s a messzi jövődöre

bizza: akkor a jelennel elmulasztatja nemzeti hivatását, s a jövődőt is képtelenné teszi e nemzeti hivatásra.

Beállana azonban egy érzékeny társadalmi és gazdasági károsodás is a mulasztás nyomán. Gondoljunk csak arra az esetre, ha majd 50 esztendő múlva a divat kényszerűsége miatt kellene kulturházat és zeneiskolát létesíteni. Az állami segítség kilátása nélkül, a társadalom és közönség súlyos megadóztatásával kellene ezt végbevinnie a jövő nemzedéknek. És feltámadna az a szörnyű vád, hogy mindezt az anyagi veszteséget nem kellene éreznie Udvarhelynek, sőt még kulturális célra félmillió tőkéje is lehetne, ha a mostani városi hatóság jelen tervünk szerint az intézmények létesítését megkezdette volna. Feltámadna az a vád, hogy a jövő nemzedékétől félmilliónyi tőkét pazarolt el a jelen nemzedék, s azon a félmillión felül a nemzeti hivatás kiszámíthatatlan értékű erkölcsi tőkéjét is.

Mi tudjuk és bizunk benne, hogy a tekintetes tanács és a város képviselőtestülete nem fog rászolgálni a jövő nemzedék vádjaira. Bizunk benne rendületlenül, hogy városunk hatósága a lelkiismeret érzékenységevel gondol tervünk kivitelének fontos hatásaira. Bizunk benne, hogy meghallgatnak minket, s a közjó érdekében itt elmondott eszméinket lelkesültséggel és minden akadályt letipró akarattal diadalra segítik.

Ezzel a nagy bizalommal ajánljuk emlékiratunkat a tekintetes tanács jóakarátába, odaadó figyelmébe és ügybuzgó munkaszeretetébe.

